

De havo- en vwo-katernen over Lancashire

Zakelijke gegevens

NijghVersluys

Ger van der Drift bespreekt:
Met de loep op Lancashire. Katoen en samenleving 1750-1850. Examenkatern havo/vwo.

Auteurs: Leo Dalhuisen, Frans

Steech en Joop Walhain.

80 blz., met cd-rom, € 19,75.

Docentenhandleiding € 38,-.

De tekst is ook te downloaden van
www.sprekendverleden.nl

Met de loep op Lancashire

Katoen en samenleving 1750-1850

Uiterlijk en ordening

Kosten noch moeite zijn gespaard om van dit boekje een prachtige uitgave te maken. Elk hoofdstuk kent een onderverdeling in drie of vier paragrafen, ieder met een afzonderlijke steunkleur. De opmaak is overzichtelijk: de leerstof is verdeeld in twee kolommen, extra informatie (illustratieve teksten) in drie kolommen. De illustraties zijn smaakvol gekozen en waar mogelijk in full-colour. De afbeeldingen zijn voorzien van toelichtende onderschriften en ondersteunen de leertekst, maar worden helaas niet gebruikt in de opdrachten.

Na elk hoofdstuk is er werkmateriaal te vinden waarmee de vaardigheden kunnen worden geoefend. Bij elk van deze oefeningen staat vermeld welke vaardigheid daarbij wordt getest, zodat de docent voor een aardige spreiding kan zorgen. Achterin het boekje staan de zogenaamde basisvragen die teruggrijpen op de stofomschrijving.

Inhoud

Het katern vangt aan met een inleiding (Aan de leerlingen) met daarin opgenomen adviezen over hoe om te gaan met de methode. Dit wordt gevolgd door een introducerende tekst (historisch-geografisch kader) en de eigenlijke leertekst, waarin de stofomschrijving nauwkeurig is gevolgd. Het katern wordt afgesloten met werkmateriaal over alle hoofdstukken, een chronologisch overzicht, een portrettengalerij van alle belangrijke personen uit de onderhavige periode (inclusief puzzel), een begrippenlijst en een overzicht van de structuurbegrippen en de daaruit afgeleide vaardigheden.

Dat de schrijvers de stofomschrijving goed hebben bestudeerd blijkt uit de drie opdrachten over de regio Twente. Leerlingen kunnen zodoende een vergelijking trekken tussen Lancashire en Oost-Nederland.

ThiemeMeulenhoff

Hans Pols bespreekt:

De Studiegids. Met de loep op Lancashire. Katoen en samenleving 1750-1850. Examenkatern geschiedenis havo/vwo 2004-2005.

Auteurs: Cor van der Heijden en André van Voorst.

111 blz., € 17,50.

Met cd-rom voor leerlingen (oefentoetsen, proefexamen, stofomschrijving). Er is ook een cd-rom voor docenten beschikbaar.

Het katern is uitgevoerd in full colour. Op de omslag negentiende-eeuwse bedrijvigheid in een Engels havengebied.

De bladzijden zijn opgemaakt in twee kolommen; de leertekst en tekstbronnen tegen een lichtblauwe achtergrond, de opdrachten zonder achtergrond. Op de meeste bladzijdes van de tekst staat minstens één illustratie; kleurgebruik en keuze van illustraties is functioneel. Op één uitzondering na (het kaartje van de Europese koloniale bezittingen is te klein met te veel kleuren en daardoor niet goed te bekijken) zij ze duidelijk afgedrukt.

Alle bronnen zijn genummerd, de schriftelijke bronnen zijn functioneel in de tekst opgenomen.

Na ieder hoofdstuk volgen er vragen (voor havo en vwo apart).

In de inleiding wordt de leerlingen uitgelegd wat het onderwerp van het katern is en hoe het ingedeeld is. De hoofdvraag wordt vermeld. De hoofdstukken volgen de indeling van de stofomschrijving, zonder overigens precies de formulering van de deelvragen van de stofomschrijving te gebruiken. Belangrijke begrippen zijn in de tekst vet gedrukt, naast de begrippen uit de stofomschrijving (15) zijn ook andere (nog 43) opgenomen. Achterin het katern zijn een samenvatting, een begrippenlijst en een chronologisch overzicht opgenomen.

Na ieder hoofdstuk wordt opgesomd wat de leerlingen moeten kennen en kunnen, daarna volgen opdrachten. De laatste is steeds een samenvattingsopdracht.

De tekst is een echte leertekst.

Weinig franje en zeker geen literaire prementies. Wel heel veel aandachtsstreepjes die de tekst voor de kandidaten nog eens extra ordenen.

Wat ontbreekt zijn verwijzingen naar begrippen of personen uit de stofomschrijving bijvoorbeeld door cursivering.

De tussenkopjes in de tekst bieden een goede samenvatting van de stof. Een beetje jammer is dat de uitgever toch weer heeft gekozen voor een gemeenschappelijke versie voor zowel havo als vwo-leerlingen. Met de tekst heeft men dan wel gezocht naar een niet onaardig compromis in niveau, maar het is (net als vorig jaar) toch meer een atheneum-boekje geworden.

Aardig is de paragraaf over de wijze waarop de textielindustrie haar sporen heeft nagelaten in de Nederlandse taal.

Na elk hoofdstuk volgt werkmateriaal waarmee de examenvaardigheden geoefend kunnen worden. Daarnaast bevat de ook cd-rom nog oefenmateriaal, zodat de leerlingen zich goed kunnen voorbereiden op het examen.

Om te controleren of de kennis van elk hoofdstuk op peil is, staan achterin het katern alle basisvragen bij elkaar. Je kunt leerlingen, afhankelijk van hun niveau, meer of minder basisvragen laten maken die ze vervolgens via de cd-rom zelf kunnen controleren.

Auteurs en uitgever zijn er naar mijn idee weer in geslaagd een katern te fabriceren waarmee het voor docent en leerling goed werken is. De vormgeving is aantrekkelijk, de tekst begrijpelijk en instructief en de cd-rom van goede kwaliteit. Laatste medium biedt de antwoorden op de basisvragen, extra opdrachten (met onder andere een gelaagde tijdbalk) een proefexamen, een virtuele rondleiding door museum Jannink in Enschede en zelfs fragmenten uit een tweetal speelfilms (*Daens* en *Het land van de grote belofte*).

De tekst is onevenwichtig. Goed en minder goed geschreven hoofdstukken wisselen elkaar af. Ook wordt de stofomschrijving niet geheel gevolgd (laat leerlingen vooral ook de stofomschrijving bestuderen!) Het historisch kader is ronduit rommelig: katoen wordt als grondstof en als eindproduct beschreven, dan is het duur en dan ineens weer goedkoop, maar toch alleen gewild bij de elite. De Calico-act wordt genoemd, zonder (daar) te vermelden dat deze niet gold voor Lancashire. De ontwikkeling van de mijnbouw (gebrek aan hout) en het eerste gebruik van door stoomkracht aangedreven pompen worden niet vermeld.

Daarentegen zijn andere gedeelten van het katern, met name de beschrijvende, uitstekend, met goede, in de tekst geïntegreerde, schriftelijke bronnen.

Begrippen worden in de tekst niet altijd uitgelegd en de uitleg in begrippenlijst is niet steeds adequaat. 'De mammon' en het door Marx en Engels voorspelde 'georganiseerde proletariaat' duiken, zonder uitleg, zomaar op in de tekst.

De verleiding een apart werkboekje te maken, heeft de uitgever kunnen weerstaan (hulde). Het aantal vragen is beperkt gebleven. Ze zijn dus (ook) klassikaal te bespreken. De vragen gaan zowel over de bronnen als over de tekst (samenvattingso opdracht). De opdrachten zijn niet te moeilijk, maar nergens wordt om toepassing buiten Lancashire gevraagd, terwijl in de stofomschrijving duidelijk staat dat de leerlingen hun kennis moeten kunnen toepassen op katoenregio's in Europa in een latere periode. Zeker het proefexamen is, voor zowel havo als vwo, te eenvoudig. Daar staat weer tegenover dat delen van het katern door de leerlingen niet zelfstandig te bestuderen zijn (het historisch kader en het gedeelte uit de arbeidsomstandigheden over het 'standard of living debat' (72); dat is vwo-stof). Daarvoor is de structuur van de tekst te weinig gericht op leerlingen.

Het katern ziet er goed uit. Leerlingen kunnen er echter niet geheel zelfstandig mee aan de slag. De docent zal de stof vaak moeten ordenen en uitleggen (de meesten zullen dat niet erg vinden). De opdrachten zijn goed te maken, maar de docent zal zelf voor bronnen (bijvoorbeeld over Twente) met opdrachten moeten zorgen.

Malmberg

Huub Oattes bespreekt:
*MeMo geschiedenis voor het examen.
 Cse havo/vwo: Met de loep op
 Lancashire. Katoen en samenleving
 1750-1850.*

Auteurs: Wilbert Ebskamp, Pia
 Fruytier, Martien van Gastel, Paul
 van Houdt, Anjo Roos.

De complete cse-set bestaat uit:
 basiskatern havo/vwo, 59 blz.,

€ 15,40,-;

werkboek havo of vwo inclusief
 cd-rom, € 6,30,

antwoordenboek havo of vwo,
 € 7,60,

docentenboek € 25,-.

Drie negentiende-eeuwse textiel-
 arbeiders kijken de gebruikers van
 dit MeMo cse-pakket aan. Zij heb-
 ben hun zware werkzaamheden even
 opgeschort om te poseren voor de
 fotograaf. Het basiskatern is in full-
 colour, de werkboeken in zwart-wit.
 Beide boekjes zijn opgemaakt in de
 Memo-huisstijl.

Het basiskatern heeft een duidelijke
 lay-out: twee of driekoloms en een
 tot drie functionele bronnen per
 pagina. Korte tekstbronnen zijn
 geïntegreerd in de leertekst. Aparte
 steunkleur bij verdiepingsonderdelen
 (Memo Dossiers).

Het basiskatern begint met een aan-
 de leerlingen gerichte introductie op
 het onderwerp en een handleiding
 voor het gebruik. Havo en vwo-leer-
 lingen krijgen dezelfde goed leesbare,
 pittige basistekst voorgeschoteld. De
 auteurs volgen de stofomschrijving
 nauwgezet (uiteraard!).

Naast de basistekst bevat het katern
 ook een samenvatting en een begrip-
 penlijst. Er is geen synthetiserend
 slothoofdstuk waarin hoofd- en deel-
 vragen beschouwd worden.

De werkboeken zijn verschillend uit-
 gewerkt voor havo en vwo. Beiden
 gebruiken de verkenning-analyse-
 reflectie aanpak om lesstof gefaseerd
 en gestructureerd onder de knie te
 krijgen. De werkboeken bevatten
 ook een soort samenvattende slotop-
 dracht, maar daarbij draait het om
 herhaling van de reeds bekende vra-
 gen en niet om een andere benade-
 ring of beoordeling van het thema.
 De bijbehorende cd-rom met onder-
 steunend en extra oefenmateriaal
 (who is who-galerij, tijdbalken,
 oefentoetsen etcetera) is voor havo
 en vwo gelijk.

Wolters-Noordhoff

Maria van Haperen bespreekt:
*Geschiedeniswerkplaats 'Met de loep
 op Lancashire. Katoen en samen-
 leving 1750-1850'.*

Auteurs: M.G. van Riessen, D. van
 Straaten en D. Verkuil.

De complete set bestaat uit:
 Examenkatern vwo, 104 blz.,
 € 18,75.

Examenkatern havo, 96 blz.,
 € 18,75.

De internetsite www.werkplaats.wolters.nl

Toetsen en uitwerkingen op papier
 € 10,-. (Bel hiervoor 050-5226451.)

Op de omslag een full-colour afbeel-
 ding van noeste arbeiders in de staal-
 industrie met op de achtergrond een
 stoomtrein en bruggen en op de
 voorgrond een jong meisjes en een
 krant. De opmaak is rustig, drie ko-
 lommen op elke bladzijde en min-
 stens een afbeelding. De vele kleuri-
 ge afbeeldingen maken de katernen
 extra aantrekkelijk. Steunkleur voor
 de casus en pagina's met bronnen is
 taupe, wat warm is en uitnodigt om
 eens goed te kijken. Ook op deze pa-
 gina's is gewerkt met veelkleurige af-
 beeldingen. Steunkleur voor de ope-
 ningspagina van een hoofdstuk is la-
 vendel, hetgeen een beetje chique
 aandoet.

Het katern voor vwo is een paar
 pagina's langer dan dat voor havo, de
 titels van de hoofdstukken zijn iets
 anders en de stof is enigszins anders
 gerangschikt. Vormgeving nagenoeg
 hetzelfde.

Na een identieke tekst op de ope-
 ningspagina, waarin staat uitgelegd
 op welke manier de leerling zelfstan-
 dig kan werken met het katern en
 wordt doorverwezen naar de website
 voor toetsing, volgt een instapverhaal
 met de hoofdvraag. Bij havo een
 tekst van Friedrich Engels en bij vwo
 een stuk uit de roman *Hard Times*
 van Dickens.

De katernen tellen elk vijf hoofd-
 stukken met vier paragrafen van
 twee bladzijden lees-/leerstof met
 vervolgens ter afsluiting vier bladzij-
 den 'Toepassen: oefen met kennis en
 vaardigheden'. Elk boek is voorzien
 van drie aparte casussen; de vwo-edi-
 tie bevat drie keer een 'Extra' van
 twee bladzijden.

Zowel de havo- als de vwo-uitgave
 heeft vijf bijlagen: 'Zicht op de Tijd',
 'Hoofdrolspeleers', 'Begrippen',
 'Proefexamen' en chronologie.
 Dat aan het Proefexamen een uitge-
 breide stijlbron is toegevoegd is meer
 dan plezierig.

Na het historisch kader met de hoofdvraag, volgen zes korte hoofdstukken, die elk gestuurd worden door een deelvraag. Hoofdstuktitels en tussenkopjes zijn logisch en zakelijk. CE-kernbegrippen in de tekst zijn vetgedrukt en staan nader uitgelegd in begrippenlijst (ook op de cd-rom).

De tekst van het basiskatern is vooral geschikt voor vwo-leerlingen, maar ook zij kunnen wellicht niet zonder woordenboek en/of extra uitleg vanwege niet nader toegelichte (technische, economische) begrippen.

Naast de basisstof zijn er ook drie mini-thema's uitgewerkt (MeMo Dossiers) die de leerlingen voorbereiden op een mogelijke casus-vraag. Het CSE Dossier, een vergelijkend onderzoek naar de textielsteden Gent en Leiden, bereidt de leerlingen conform de stofomschrijving voor op mogelijke examenvragen over andere 'Lancashires'.

De werkboeken (en de cd-rom!) bevatten veel gevarieerde opdrachten. Door niet alle opdrachten schriftelijk te laten verwerken kan tijd gewonnen worden zonder te veel over te slaan.

Het is jammer dat bij veel beeldbronnen geen (volledige) bronvermelding is opgenomen, waardoor je bijvoorbeeld niet kunt achterhalen of het om afbeeldingen van tijdgenoten gaat of geromantiseerde of gepolitiseerde interpretaties van later datum.

Docenten kunnen met dit uitgebreide cse-pakket hun leerlingen goed voorbereiden op het eindexamen, maar ze zullen keuzes moeten maken uit het rijkelijk aanwezige materiaal. Leerlingen kunnen al naar gelang hun talenten meer of minder (extra) oefeningen en oefentoetsen maken uit het werkboek en de cd-rom. Zeker havo-leerlingen zullen zich moeten inspannen voor wat betreft het taalgebruik en de economische en technische terminologie.

Aangepast aan de doelgroep. De havo-editie is concreter, wijdt weinig uit en het woordgebruik is goed. Slechts hier en daar aan de moeilijke kant. In het vwo-boek is veel meer aandacht voor de complexiteit en achtergronden. De schrijvers hebben het zelfs aangedurfd om te laten zien dat historici in de loop van de tijd op verschillende manier over de industriële revolutie schreven. Ook uitleg over economische theorieën en veelvuldig gebruik van Engelse termen wordt niet geschuwd. Sluit goed aan op wat leerlingen in het WO te wachten staat.

Tekstbronnen bij opgaven zijn bij vwo langer. De manier van vragen stellen is in de boeken makkelijker dan op het examen.

Het zijn heldere boeken die overzichtelijk zijn ingedeeld. De tekst is uitnodigend genoeg, net als de gevarieerde beeld- en tekstbronnen. De structuurbegrippen worden systematisch gevraagd en voor wie meer wil oefenen is er de website. Het is aan te raden om de leerling alle opdrachten bij een hoofdstuk te laten maken. Een selectie maken is niet nodig, want acht opgaven per hoofdstuk is een minimum aantal.

Prettige katernen, aantrekkelijk, niet te dik. Goede uitwerking van de stofomschrijving. Heel bruikbaar voor vwo-leerlingen die goed zelfstandig kunnen werken. Ze zullen zich op eigen houtje het onderwerp eigen kunnen maken. Voor de puntjes op de i blijft de docent nodig. Voor de minder zelfstandige vwo'er en de havo-leerling gaat deze vlieger niet op. Daar zal de docent de stof moeten beklemtonen. Maar dat kan goed met deze katernen.

Minpunt vormen de kaarten, die in beide versies een beetje priegelig zijn. Vooral de bijgeleverde teksten en grafieken (minimaal aanwezig), in de kaarten verwerkt als 'highlights', zijn slecht leesbaar.